

Συνέντευξη με τον Καθηγητή Κ. Γεώργιο Πατρώνο

Θέμα: Η προετοιμασία των μελλονύμφων για το μυστήριο του γάμου.

1) ΕΡ. - Κύριε Καθηγητά, ως βιβλικός επιστήμων, θα ήθελα να μας πείτε κατ' αρχήν, πως συνδέεται ο θεσμός του γάμου με τη σωτηρία του ανθρώπου μέσα στην Καινή Διαθήκη.

Απ.- Ο Ιησούς Χριστός στην Καινή Διαθήκη, αποδέχεται τις θέσεις της Παλαιάς Διαθήκης και κατά συνέπεια την προέλευση του γάμου από τη δημιουργική πράξη του Θεού και βλέπει μέσα στην κοινότητα της αγαπητικής συζυγικής σχέσης την αρχική μορφή της ανθρώπινης κοινωνίας. Ο γάμος έχει την ιστορική του αρχή στη δημιουργία και θα περατωθεί ο χρόνος της τωρινής μορφής του με το τέλος του «παρόντος αιώνας». Ο γάμος, επομένως, είναι μια μορφή ζωής στον παρόντα αιώνα και αυτή τη μορφή ο Ιησούς την ευλογεί και παρέχει τη χαρά της παρουσίας του στις οικογένειες εκείνες που του την ζητούν, όπως στο Γάμο της Κανά.

Η κοινωνία των συζύγων που πραγματοποιείται εντός του γάμου είναι τόσο ουσιαστική, ουσιαστική και για το σώμα και για το πνεύμα των δύο, που μπορεί να παραλληλισθεί και συσχετισθεί με το μυστήριο κοινωνίας Χριστού και Εκκλησίας, όπου ο Χριστός ενώνεται με την Εκκλησία σωματικά και πνευματικά και γίνεται μέσα στον κόσμο το ιστορικό σώμα του Χριστού. Επομένως με τη μυστηριακή κοινωνία προάγεται μέχρι του βαθμού της τελειώσεως η προσωπικότητα των συζύγων και ο άνθρωπος δια του γάμου φθάνει στον τελικό του προορισμό.

Αλλά και ο Απ. Παύλος αναφέρεται στο γάμο «εις Χριστόν και εις την Εκκλησίαν», δείχνοντας έντονα και τον Χριστολογικό και τον Εκκλησιολογικό χαρακτήρα της ενώσεως ανδρός και γυναικός στο θέμα της σωτηρίας του ανθρωπίνου γένους. Αυτές οι έννοιες περί της σωτηριολογικής σπουδαιότητας του χριστιανικού γάμου, δεν έχουν μόνο θεολογικό ενδιαφέρον, αλλά μπορούν να συμβάλουν θετικά στη διαμόρφωση ενός νέου ήθους ζωής μέσα στη σύγχρονη κοινωνία και να βοηθήσουν τους νέους ανθρώπους ν' αλλάξουν την

αρνητική τους στάση έναντι του θεσμού του γάμου. Τα δε νέα ζευγάρια να πλουτίσουν τη συζυγική συμπεριφορά τους μ' ένα πνευματικό περιεχόμενο πλήρους αποδοχής της προσωπικότητας του άλλου και σεβασμού των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που φέρει μαζί του μέσα στο γάμο ένα ανδρικό ή γυναικείο σώμα, μια ανδρική ή γυναικεία ψυχή. Όπως ακριβώς και ο Χριστός που με την ενανθρώπιση διέσωσε και δεν κατάργησε την ανθρώπινη φύση και την ανθρώπινη ιδιαιτερότητα.

Η θεολογία του γάμου που εδράζεται στη Καινή Διαθήκη μας βοηθάει να συνειδητοποιήσουμε πως η συνάντηση των δύο φύλων δεν είναι μόνο μια φυσιολογική ή κοινωνική λειτουργία, που υπάγεται σε φυσικούς ή νομικούς δεσμούς και νόμους, αλλά και πνευματική, θεία λειτουργία, με τεράστιες πνευματικές προεκτάσεις πέρα από το χώρο του νόμου προς το χώρο της χάριτος και της αγάπης.

2) ΕΡ. - Ποια λοιπόν η σχέση του μυστηρίου του γάμου με την Εσχατολογία στη ζωή της Εκκλησίας;

Απ.- Ο Γάμος είναι μια οδός μέσα στον παρόντα αιώνα προς την βασιλεία του Θεού. Στην οδό αυτή η πιστοί συνειδητοποιούν την ενότητά τους και βεβαιώνονται ότι αποτελούν μια κοινότητα, εκείνη του λαού του Θεού, που πορεύεται εσχατολογικά στο παρόν, όπως συμβαίνει με την ιστορία μιας ενορίας, μιας εκκλησιαστικής κοινότητας μέσα στον κόσμο. Ο γάμος γίνεται μέσα στην ιστορία ένα σημείο, ή καλύτερα η «αρχή των σημείων» της Βασιλείας του Θεού, όπως μας παρουσιάζεται ο γάμος στη θεολογία του θαύματος της Κανά.

Η εσχατολογική αυτή σημασία μας δείχνει πως ο γάμος ανάγεται σ' εκείνη τη σωτηριολογική και εσχατολογική διάσταση που έχει η Χριστιανική κοινότητα μέσα στον κόσμο. Η ιερολογία του γάμου αρχίζει με την εκφώνηση ευλογημένη η βασιλεία του Θεού και δείχνει πόσο στενά είναι συνδεδεμένο το μυστήριο αυτό της ζωής των ανθρώπων με το μυστήριο της εσχατολογικής βασιλείας του Θεού. Ο γάμος είναι μια πρόσκληση του νέου συζύγου και της νέας συζύγου για τη χαρά όχι μόνο αυτής της ζωής αλλά και της αιωνιότητας. Οι στέφανοι που φορούν στις κεφαλές τους είναι μαρτυρία της εσχατολογικής δόξας τους. Ιδιαίτερα ο Απ. Παύλος θεωρεί ότι οι διαστάσεις του γάμου δεν περιορίζονται στην πραγματικότητα αυτού του κόσμου και αυτής της παρούσης ζωής, αλλά και αυτός ακόμη ο θάνατος δεν καταλύει τη μυστηριακή τελειότητα και αιώνια πληρότητα του, καθόσον η «κοινωνία» των δύο συζύγων οικοδομείται στην αγάπη που ασφαλώς αυτή ουδέποτε εκπίπτει.

3) ΕΡ. - Πιστεύετε ότι η κατάσταση της αγαμίας, αν δεν αφορά μοναχούς ή ιερομόναχους αλλά απλούς λαϊκούς, σύμφωνα με τη σχετική διδασκαλία της εκκλησίας μας, αποτελεί τροχοπέδη για τη σωτηρία;

ΑΠ.- ΟΧΙ ! Ο κάθε άνθρωπος είναι ελεύθερος να επιλέξει τον δρόμο που του ταιριάζει, τον δρόμο στον οποίο τον καλεί να περπατήσει ο Θεός. Αρκεί να έχει τα ώτα της ψυχής του ανοιχτά για να ακούσει εν καθαρά καρδιά την κλήση του Θεού.

Όπως ο μοναχισμός έτσι και ο γάμος δεν καταξιώνονται στη ζωή εξαιτίας της α ή β λύσεως του σεξουαλικού προβλήματος, ή εξαιτίας της α ή β λύσεως του κοινωνικού ή πνευματικού θέματος στο παρόν, αλλά κυρίως εξαιτίας της θετικής στάσεώς τους έναντι των εσχάτων, ως ετοιμασία και προπαρασκευή για τη βασιλεία του Θεού. Η γαμήλια ένωση των συζύγων μέσα στον γάμο και ο γαμήλιος δείπνος του Αρνίου μετά των παρθένων μέσα στην ζωή των μοναχών βρίσκονται στην ίδια πνευματική κλίμακα, αφού αναφέρονται εις Χριστόν και εις την Εκκλησίαν με μόνο απώτερο σκοπό εισόδου στην βασιλείαν του Θεού. Εξάλλου και ο γάμος στη μορφή της σαρκικής ενώσεως είναι μια «παρένθεση» μέσα στον χρόνο, ενώ η συζυγία στην πνευματική έννοια όπως και η αγαμία είναι προσανατολισμένα σταθερά προς τη ζωή της αιωνιότητας. Η «αγγελική» εσχατολογική ζωή με την έννοια της δόξας του Θεού είναι το τελικό όραμα του μέλλοντος και για τις δύο μορφές, του γάμου και της αγαμίας, που εκφράζονται στο ιστορικό χρόνο του παρόντος ανάλογα των προσωπικών επιλογών.

Έτσι ο γάμος και η αγαμία, ως δύο τρόποι βιώσεως του Ευαγγελίου που αντικατοπτρίζουν τη λαχτάρα της βασιλείας του Θεού, στην ουσία συνιστούν τον ένα και μόνο «εν Χριστώ γάμο» της χριστιανικής ψυχής με τον ουράνιο Νυμφίο της. Για χάρη αυτού του «αιώνιου γάμου» ο πιστός αποδύεται μέσα στη ζωή σε σκληρό αγώνα, σε θυσίες και αγρυπνίες, σε προσευχή και νηστεία, σε υποταγή και υπακοή, σε εγρήγορση και άσκηση, είτε για ν' ανταποκριθεί στις σκληρές απαιτήσεις της οικογένειας είτε για να φανεί συνεπής στους κανόνες της μοναχικής του πολιτείας. Και ο γάμος και ο μοναχισμός είναι μορφές του αιώνας τούτου, εφόσον κουβαλάμε επάνω μας τη διάκριση του φύλου. Όταν εσχατολογικά ο άνθρωπος από φύλο και ατομικότητα επανέλθει στην κατάσταση του προσώπου – και το πρόσωπο

πάντα κατανοείται από άφουλα πραγματικότητα – τότε δεν θα έχει νόημα ούτε ο γάμος ούτε η αγαμία με αυτή την παρούσα μορφή. Κυρίαρχο γεγονός θα είναι η σχέση και η κοινωνία, στην καθολική της έννοια, μέσα στον εσχατολογικό γάμο της Βασιλείας του Θεού, κατά την άποψη της Αποκάλυψης του Ιωάννη. Έτσι ο γάμος και ο μοναχισμός ουσιαστικά είναι μορφές μαρτυρίου στον παρόντα αιώνα.

4) ΕΡ. - Πολύς λόγος έγινε τελευταία για τις λεγόμενες προγαμιαίες σχέσεις. Πως θεωρείτε ότι η εκκλησία πρέπει να προσεγγίσει σήμερα αυτό το πρόβλημα, σε σχέση πάντα με την προοπτική να προετοιμάσει τους δυνάμει και ενεργεία (αρραβωνιασμένους ή λογοδοσμένους) μελλονύμφους, έτσι ώστε έχοντας καταλάβει την καθαρή θεολογική - Εκκλησιολογική θέση της, να επιλέξουν ελεύθερα εάν θέλουν ή όχι να ακολουθήσουν την οδό της αγνότητας έως τον γάμο;

ΑΠ.- Είναι γεγονός ότι οι δομές και οι νόμοι της κοινωνικής μας ζωής έχουν αλλάξει. Ο νέος άνθρωπος σήμερα εξαναγκάζεται από τις συνθήκες ζωής σε δυο αντικρουόμενους και αντιθέτους προσανατολισμούς. Από τη μια να παρατείνει την ηλικία που θα τελέσει το γάμο του μια δεκαετία και πλέον απ' ό,τι σε παρελθούσες κοινωνίες, και από την άλλη ωθείται από την περιρρέουσα ατμόσφαιρα σε πρόωρη σεξουαλική δραστηριότητα. Η εκκλησία στα πλαίσια της οικονομίας της, μπορεί να συγχωρέσει τις όποιες παρεκτροπές μετά από μετάνοια, αλλά το σπουδαίο είναι στους νέους ανθρώπους να διδάξει ότι: το ερωτικό αίσθημα και η σεξουαλική λειτουργία είναι από τα βασικότερα γεγονότα στη ζωή που παρέχουν στον άνθρωπο ένα αίσθημα βαθύ χαράς και ευτυχίας, όμως παράλληλα είναι κι ένα ιερό γεγονός που δεν πρέπει να υποβαθμίζεται και να κακοποιείται. Μια χαρά και ευτυχία που συνεπαίρνει ολόκληρο τον άνθρωπο, την ψυχή και το σώμα του είναι μια ιερή υπόθεση. Μια στιγμή εξάρσεως της υπάρξεως που ανεβάζει τον άνθρωπο πάνω από το βιολογικό και ζωικό του στοιχείο, που συντείνει στην τελείωση και ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του. Το σεξουαλικό στον άνθρωπο είναι τόσο διαφορετικό από ό,τι στο ζωικό κόσμο, γιατί εγγίζει και βασικές λειτουργίες του πνεύματος του ανθρώπου, όπως είναι η ελευθερία και η υπευθυνότητα. Το σεξ στα ζώα είναι, ως γνωστόν, μια μηχανική και βιολογική ενέργεια, ενώ στον άνθρωπο μια μυσταγωγική πράξη και μυστηριακή λειτουργία, που τελειώνει και ολοκληρώνει το ανθρώπινο πρόσωπο. Δεν πρόκειται για χρονική και εποχιακή βιολογική αναγκαιότητα, όπως στα ζώα, που η ολοκλήρωσή της εξαρτάται από εξωτερικούς παράγοντες, αλλά πρόκειται για έκφραση και εκδήλωση των βαθύτερων και υψηλών εσωτερικών συγκινήσεων του ανθρώπου.

Γι' αυτό ακριβώς η χριστιανική πίστη και θεολογία ουδέποτε φοβήθηκε κι ούτε καταπολέμησε την νόμιμη ερωτική συνάντηση ανδρός και γυναίκος, αλλά την εξύψωσε δια του γάμου στον χώρο των αγιοποιητικών μυστηρίων της. Κάθε φορά δε που μέσα στην ιστορία της Εκκλησίας παρουσιάσθηκαν αρνητικές ή απορριπτικές τάσεις προς τον γάμο, καταδικάσθηκαν και από την επίσημη Εκκλησία αλλά και από την ορθόδοξη εκκλησιαστική συνείδηση, ως αιρετικές αποκλίσεις, γιατί απορρίπτοντας τον γάμο και το σεξουαλικό, απέρριπταν βασικές λειτουργίες της ζωής και οδηγούσαν τη φύση του ανθρώπου σε εκφυλισμό και αλλοτρίωση. Θυμηθείτε στο σημείο αυτό όλες εκείνες τις αιρέσεις των μανιχαϊστικών τάσεων, που απέρριπταν το γάμο και καταδικάσθηκαν από την Εκκλησία.

Επάνω σ' αυτό το σημείο ο Κρισμαμούρτι θα μας έλεγε, ότι ο σεξουαλισμός δεν είναι ποτέ πρόβλημα όταν υπάρχει αγάπη. Το πρόβλημα για να χρησιμοποιήσω μια ανατολική παράδοση, αρχίζει όταν δεν υπάρχει αγάπη. Γι' αυτό ο έντονος ζωικός σεξουαλισμός στον άνθρωπο είναι αποτέλεσμα ελλείψεως πνευματικής ισορροπίας και απουσία δημιουργικότητας. Όταν ο άνθρωπος έχει σταματήσει να δημιουργεί και βρίσκεται σε πνευματική αδράνεια, όταν δεν αισθάνεται πληρότητα και ευτυχία από τα δημιουργικά του έργα και όταν ο συναισθηματικός και ηθικός του κόσμος δεν του παρέχει τη χαρά της πληρότητας, τότε η μόνη διέξοδος είναι ο σεξουαλισμός και δι' αυτού προσπαθεί να φθάσει σε κάποια μορφή ευτυχίας, που συνήθως είναι πρόσκαιρη και τεχνητής μορφής. Ο σεξουαλισμός δεν είναι υπόθεση της καρδιάς και του συναισθήματος αλλά του νου, θα πρόσθετε ο Κρισμαμούρτι. Είναι ένας υπολογισμένος, τεχνητός τρόπος ευτυχίας και γι' αυτό στερείται από την τελειότητα του πραγματικού έρωτα και της αγάπης μέσα στον γάμο, όπως κατανοεί την ερωτική έλξη ο Χριστιανισμός.

Η αντίληψη ότι η σεξουαλική λειτουργία δεν έχει κάτι το ιδιαίτερο αλλά είναι όμοια με τις άλλες οργανικές λειτουργίες, είναι δηλαδή μια απλή ικανοποίηση μιας φυσικής ανάγκης, δεν γίνεται αποδεκτή από τη Θεολογία. Ο απόστολος Παύλος διδάσκει ότι όλες οι άλλες οργανικές λειτουργίες, όπως εκείνη του πεπτικού συστήματος, ανήκουν στον χρόνο και θα έχουν ένα τέλος με τον θάνατο, αφού ο Θεός και ταύτην (την κοιλίαν) και ταύτα (τα βρώματα) καταργήσει (Α' Κορ. 6,13-14). Με την γενετήσια όμως λειτουργία δεν συμβαίνει το ίδιο. Ο έρωτας έχει προεκτάσεις αιωνιότητας. Και η μεν αγνότητα και

καθαρότητα, επομένως και ο γάμος, σε οδηγούν στη βασιλεία του Θεού, η δε πορνεία και μοιχεία, δηλαδή η κατάλυση του γάμου, σε οδηγούν στην κόλαση. Όλα τα άλλα σφάλματα και οι αμαρτίες, όπως π.χ. η λαιμαργία, αναφέρονται στο σώμα και επηρεάζουν μόνο την παρούσα κατάστασή του, που θεωρείται ως απλό φυσικό όργανο, ενώ το σεξουαλικό έχει προεκτάσεις στην όλη προσωπικότητα του ανθρώπου, έστω κι αν φαίνεται ότι λειτουργεί μόνο δια του σώματος. Έτσι για τον απόστολο Παύλο και τη θεολογία, η λαιμαργία και τα όμοια προσβάλλουν μόνο το σώμα, ενώ η πορνεία προσβάλλει την προσωπικότητα αφού κυρίως αναφέρεται στη ψυχή του ανθρώπου (βλ. Α΄Κορ.6,12-20)

Ακόμη πρέπει να λεχθεί ότι η ανθρώπινη φύση αυτή καθαυτή δεν είναι προβληματική και ούτε είναι προβληματικές οι απαιτήσεις της ιδιαιτερότητας του φύλου εάν βρίσκονται σε μια «κατά φύσιν» λειτουργία και είναι βαθύτατα ανθρώπινες και φυσικές. Τα προβλήματα αρχίζουν από τότε που παύουν να είναι πολύ ανθρώπινες οι απαιτήσεις αυτές του φύλου και πραγματοποιούνται σε «παρά φύσιν» μακριά από το μυστήριο της αγάπης και μόνο για μια βιολογική και εκπεσμένη ενστικτώδη αναγκαιότητα, που επαναφέρει τον άνθρωπο στο πιο άγριο ζωικό του στοιχείο. Η αγάπη δεν εξευγενίζει απλώς τον έρωτα αλλά βοηθά τον άνθρωπο να βγει από την τυραννία της μηχανικής ερωτικής του αναγκαιότητας και κάνει το φύλο να ενεργεί αρμονικά ως μια εξυψωτική λειτουργία ζωής.

Ιδιαίτερα μέσα στον γάμο η σεξουαλική ζωή αποκτάει μια εσωτερική πραγματική αξία δική της, όχι μόνο γιατί συμβάλλει στο θέμα της δημιουργίας παιδιών αλλά πρωτίστως γιατί φέρνει το ζεύγος σε μια τόσο στενή και θαυμαστή κοινωνία και «γνώση» ψυχών και σωμάτων. Ο ορθόδοξος ιερέας και γιατρός π. Strune, τονίζει, ότι η σεξουαλική ζωή είναι ένας «κατ' ουσίαν τρόπος κοινωνίας των σωμάτων, αυτών των σωμάτων, για τα οποία ο απόστολος Παύλος λέει, ότι είναι εδώ και τώρα ναοί του Αγίου Πνεύματος, αυτών των σωμάτων που δέχονται στην Τράπεζα του Κυρίου το Σώμα του και το Αίμα Του , και που έχουν προορισμό τους την ανάσταση».

Επομένως στο ερώτημα των προγαμιαίων σχέσεων, θα έλεγα, πως η Εκκλησία θέλει και προσπαθεί να διαφυλάξει και να σώσει τις σχέσεις από τον εκχυδαϊσμό και την σαρκολαγνεία και να ανυψώσει τις σχέσεις σε λειτουργία ζωής, ολοκλήρωσης και τελείωσης του ανθρώπου, γι' αυτό και τις εντάσσει

μέσα στο μυστήριο της Εκκλησίας. Όλα εκτός της Εκκλησίας ενέχουν τον κίνδυνο της πτώσης και της αμαρτίας και όλα εντός της Εκκλησίας εξαγιάζονται και διασώζονται. Η Εκκλησία ευλογεί τις σχέσεις των δύο φύλων και τις εντάσσει στο μυστήριο του γάμου. Η στάση της Εκκλησίας δεν είναι αρνητική αλλά θετική και προσληπτική.

5) ΕΡ.- Στον 20^ο αιώνα συζητήθηκε πολύ το περί οικογενειακού προγραμματισμού ζήτημα, δηλ. τη ρύθμιση από το ζευγάρι του θέματος της τεχνογονίας, πότε και πόσα παιδιά θα φέρουν στον κόσμο κ.λ.π. Το γεγονός αυτό επαναφέρει συνεχώς στο προσκήνιο θέματα όπως η αντισύλληψη, η άμβλωση και οι συνέπειές τους. Τι είδους λόγο νομίζετε ότι πρέπει να αρθρώσει η Εκκλησία ώστε να ποιμάνει τους μελλονύμφους (αποτελεσματικά) προς την κατεύθυνση να προβληματιστούν για τέτοια ζητήματα και να ενεργήσουν προς αυτό που λέμε «θείον θέλημα», για το συγκεκριμένο θέμα;

ΑΠ.- Το θέμα του ελέγχου των γεννήσεων δεν απασχόλησε σοβαρά τον ορθόδοξο κόσμο, σε αντίθεση προς το έντονο ενδιαφέρον επάνω στο θέμα των χωρών της Δύσεως και των υπερπληθυσμιακών κρατών της Ασίας, για τους εξής βασικούς λόγους: α) Οι ιδιόμορφες πολιτικές συνθήκες κάτω από τις οποίες βρίσκονται οι σλαβικές Ορθόδοξες Εκκλησίες δεν επιτρέπουν ούτε στη θεολογία ούτε στην Ποιμαντική των Εκκλησιών αυτών ν' ασχολούνται με θέματα «που δεν έχουν σχέση με την καθαρή πνευματικότητα» και που άπτονται θεμάτων γενικότερου κρατικού και δημογραφικού προγραμματισμού. β) Η Ελλάδα και οι βαλκανικές χώρες, ούτε αντιμετώπισαν ποτέ ούτε πρόκειται ν' αντιμετωπίσουν τουλάχιστο για αρκετές δεκαετίες ακόμη το πρόβλημα υπερπληθυσμού. Έτσι δεν υπάρχει κοινωνική ή κρατική πίεση για ν' ασχοληθεί η θεολογία μ' ένα τέτοιο θέμα. Αντίθετα μάλιστα το κήρυγμα της Εκκλησίας «για πολλά παιδιά στον γάμο» βρίσκει σύμφωνο και το Κράτος στις επιδιώξεις του για αύξηση του πληθυσμού. Και γ) Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν έχει καθόλου την τάση, όπως στην Δύση να δίνει ηθικές συνταγές και να νομοθετεί έξω από την καθαρά πνευματική περιοχή, που βασικά κινείται η θεολογία και η δογματική της διδασκαλία, με όλες τις ηθικές και πνευματικές της προεκτάσεις.

Αυτό το τρίτο σημείο είναι πολύ βασικό και καθοριστικό για όλο το θεολογικό και ποιμαντικό έργο της δραστηριότητας της Εκκλησίας. Μια θεολογία δε περί γάμου και περί οικογένειας, όταν αντιμετωπίσει και το θέμα αυτό του «ελέγχου των γεννήσεων», σε συνάρτηση με την τεκνογονία, θα πρέπει να μην ξεχνάει τον καθαρά πνευματικό χώρο, όπου βασικά πρέπει να κινείται, για να μην

πέσει στον πειρασμό ηθικών και κοινωνικών συνταγών που συνεπάγεται μια δημογραφική αντιμετώπιση του θέματος.

Ο ιερός Χρυσόστομος από την εποχή τη δική του ακόμη ξεπερνάει το δημογραφικό πρόβλημα και βλέπει τον γάμο όχι σε σχέση με τον αριθμό των παιδιών αλλά σε σχέση με τον βασικό σκοπό της συζυγίας που είναι η τελείωση του ανθρώπου και η ολοκλήρωση της ανθρώπινης προσωπικότητας.

Μέσα στα πλαίσια αυτά και η τεκνογονία συμβάλλει τα μέγιστα όχι μόνο στην πνευματική προκοπή αλλά και στην τελική σωτηρία των συζύγων, όπως τονίζει ο απόστολος Παύλος, αφού με τη δημιουργία παιδιών εν πίστει και αγάπη και αγιασμό ανατρέπονται τα δυσμενή για το ανθρώπινο γένος αποτελέσματα της αρχικής παραβάσεως και παρακοής (Α΄Τιμ.2,14-15). Το μυστήριο του γάμου συσχετίζεται έτσι δια της τεκνογονίας άμεσα και με το μυστήριο της ζωής και της δημιουργίας και ο άνθρωπος ως συνδημιουργός του Θεού γίνεται παράγοντας εγκαινιασμού και αυτής της βασιλείας των ουρανών.

Πρέπει να καταλάβουμε πως το αληθινό ζήτημα, το περιεχόμενο και το αντικείμενο του μυστηρίου αυτού δεν είναι η έννοια του κοινωνικού θεσμού αλλά της βίωσης της Αγάπης. Με αυτή την έννοια το μυστήριο του γάμου είναι πλατύτερο από τον θεσμό της οικογένειας. Είναι το μυστήριο της Θεϊκής Αγάπης που τα αγκαλιάζει όλα. Το μυστήριο του γάμου, με παιδιά και χωρίς παιδιά στην περίπτωση της ατεκνίας, ενδιαφέρει ολόκληρη την Εκκλησία και μέσα από την Εκκλησία ολόκληρο τον κόσμο.

Από την άλλη πλευρά και παρά το γεγονός ότι η τεκνογονία έρχεται ως «δεύτερος σκοπός» του γάμου, ενώ η δι' αγάπης τελείωση ως «πρώτος», η απόφαση δημιουργίας παιδιών διαδραματίζει βασικό ρόλο σ' αυτή την τελείωση της προσωπικότητας, γιατί πραγματοποιείται μια ουσιαστική τελείωση εν κοινωνία και αγάπη. Έτσι η απόφαση για τη γέννηση παιδιών δεν είναι μια απλή υπόθεση του γάμου αλλά αγγίζει ουσιαστικά τη θέληση του ανθρώπου για αληθινή κοινωνία προσώπων και για μεταπήδηση από την εγωκεντρική ζωή των δύο, που τελικά είναι εγωκεντρισμός του ενός, στην κοινωνία των πολλών, στην έκχυση της αγάπης και στη λειτουργία της διακονίας προς όλο τον κόσμο.

Παράλληλα όμως και ο αριθμός των παιδιών δείχνει την προσωπική υπευθυνότητα του ζευγαριού, που υπεύθυνα αποφασίζει έναντι της δημιουργικής πράξεως για τη γέννηση νέων υπάρξεων και η υπευθυνότητα αυτή τοποθετείται στο χώρο της δημιουργικής ενέργειας του Θεού. Γιατί πράγματι η γέννηση των παιδιών μέσα στο γάμο δεν παίρνει τη μορφή μιας φυσικής και βιολογικής αναπαραγωγής του είδους, όπως συμβαίνει ασυνείδητα στον ζωικό κόσμο, αλλά μια πράξη προσωπικής αποφάσεως και υπεύθυνης τεκνογονίας.

Η απόφαση για τον αριθμό παιδιών μέσα στο γάμο δείχνει και το βαθμό υπευθυνότητας των συζύγων. Δεν πρόκειται δηλαδή για μια «μοιραία» και αναγκαστική αποδοχή παιδιών («όσα έρθουν») αλλά για υπεύθυνη πράξη και απόφαση ώριμη έναντι μιας άλλης ζωής που έρχεται στον κόσμο και που οφείλει την ύπαρξή της και στη δική μας θέληση και απόφαση και που δικαιωματικά θα έχει απαιτήσεις ευθύνης και θυσιών για το μέγαλωμα και τη φυσιολογική και πνευματική εξέλιξή της μέσα στον κόσμο και στη ζωή.

Επιπροσθέτως, η έννοια αυτής της συζυγικής υπευθυνότητας μας απαλλάσσει και από το αριθμητικό άγχος της τεκνογονίας και αποδεσμεύει το συζυγικό ζευγάρι από το ψευδοπρόβλημα: δύο, πέντε ή δέκα παιδιά; Η συζυγική θέληση και απόφαση είναι ανάλογα ανοιχτή στον οποιοδήποτε μικρό ή μεγάλο αριθμό παιδιών, αφού θα εξαρτά την αρετή της τεκνογονίας όχι από την αριθμητική ποσότητα αλλά από τη ποιότητα της υπευθυνότητας έναντι του μυστηρίου της δημιουργίας και έναντι της ζωής μιας νέας υπάρξεως.

Αυτή δε η αίσθηση της σοβαρότητας και ιερότητας του θέματος της τεκνογονίας και η με βαθιά θρησκευτική ευλάβεια καλλιέργεια της υπευθυνότητας των συζύγων έναντι μιας νέας ζωής, δεν μας επιτρέπει ασφαλώς εδώ ούτε καν ν' ανοίξουμε συζήτηση για το επίμαχο των ημερών μας θέμα περί αμβλώσεων και περί εμβρυοκτονίας, γιατί πράγματι περί αυτού πρόκειται, περί δολοφονίας δηλαδή εν ψυχρώ εμβρύων που δικαιούνται επιτέλους να ζήσουν τη ζωή της υπάρξεώς τους που ήδη άρχισε και για την οποία υπεύθυνοι είναι οι γονείς. Το θέμα αυτό είναι ένα θέμα που τίθεται εκτός της προβληματικής του χριστιανικού γάμου και που προέρχεται κυρίως από την έλλειψη υπευθυνότητας στις ιδιαίτερες σχέσεις και από την απουσία σοβαρής αντιμετώπισεως της αποφάσεως για τη δημιουργία παιδιών.

6) ΕΡ.- Ο πολιτικός γάμος, ως προαιρετικός σήμερα στην Ελλάδα, δεν έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στο θέμα μας διότι σύμφωνα με τις στατιστικές έρευνες και τα επίσημα στοιχεία που δημοσιεύονται, δεν επιλέγεται σε μεγάλα ποσοστά από τους Έλληνες πολίτες, παρά μόνο σε ειδικές περιπτώσεις. Όμως ως υποχρεωτικός ίσως στο μέλλον, λειτουργώντας βέβαια παράλληλα με τον θρησκευτικό, αλλά αυτόν τον τελευταίο ως προαιρετικό πια για την πολιτεία, πιστεύετε ότι αποτελεί απειλή για τη βίωση ή τη σταθερότητα της ορθόδοξης τελετουργίας του μυστηρίου του γάμου στη συνείδηση του μέσου ελληνικού, ορθόδοξου, μελλονύμφου ζευγαριού;

Επίσης, γιατί η Εκκλησία ρίχνει τόσο βάρος στο όλο θέμα, ενώ γνωρίζουμε ότι ως την εποχή του Λέοντα του Σοφού, η Ιερολογία του γάμου δεν ήταν υποχρεωτική στην Βυζ. Αυτοκρατορία και η Εκκλησία αναγνώριζε ως κανονικό τον πολιτικού τύπου γάμο της εποχής;

ΑΠ.- Έχετε δίκιο σε ότι αφορά το γεγονός ό,τι αρχικά, στους Χριστιανούς ο μόνος γάμος που είχε νόμιμη ισχύ, ήταν ο πολιτικός. Μέχρι το τέλος του ενάτου αιώνα, όπου ο αυτοκράτορας Λέοντας ο Σοφός καθιέρωσε ως νόμιμο γάμο μόνον εκείνο που ευλογούσε η Εκκλησία. Ο θεσμός αυτός επιβλήθηκε πλέον οριστικά και επί Αλεξίου Α΄ του Κομνηνού, όπου καθορίστηκε και η ακολουθία του γάμου, που τελείται ως σήμερα. Τούτο βέβαια δεν σημαίνει ότι τον γάμο των χριστιανών, παρά τον υποχρεωτικό πολιτικό χαρακτήρα του ως τον 9^ο αιώνα, δεν τον ευλογούσε η χριστιανική κοινότητα με προεστώτα τον ποιμένα.

Όλα τα γεγονότα της ζωής τους οι Χριστιανοί τα καθιέρωναν στην εκκλησιαστική τους κοινότητα, απ' την οποία έπαιρναν άδεια και ευλογία, έστω και άτυπα, πόσο μάλλον το σημαντικότερο γεγονός της ζωής τους που ήταν ο γάμος.

Παρά το ότι στις μέρες μας επετράπη και επανήλθε ο πολιτικός γάμος ως νόμιμος και προαιρετικός, ο ελληνικός λαός στην συντριπτική του πλειοψηφία εξακολουθεί να τελεί τον ορθόδοξο χριστιανικό γάμο. Για τους συνειδητά άθεους, άπιστους και αλλόθρησκους, ο πολιτικός γάμος είναι μια διέξοδος, γιατί όπως ισχυρίζονται, παραβιάζεται η συνείδηση τους με την ιερολογία του θρησκευτικού γάμου. Παράλληλα όμως αναπαύεται συνειδησιακά και ο ορθόδοξος ιερέας, γιατί δεν είναι πλέον υποχρεωμένος να τελεί το μυστήριο

του γάμου σε συνειδητούς άθεους ή άπιστους. Βέβαια δεν μπορούμε να ξέρουμε και πως ενεργεί η χάρις του Θεού και μέσα στον πολιτικό γάμο, αν υπάρχει πραγματική και άδολη αγάπη η οποία έλκει τη χάρη του Θεού ή αν δεν γνωρίζουμε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες πάρθηκε η απόφαση για την τέλεση του πολιτικού γάμου σε κάθε περίπτωση. Είναι ενδεικτικό στο σημείο αυτό, ότι πολλοί πολιτικοί γάμοι μία άμεση λύση σε κάποιο κοινωνικό πρόβλημα, αλλά πολύ συχνά οδηγούνται και σε εκκλησιαστικό γάμο. Για τους πιστούς ορθόδοξους χριστιανούς όμως, ο χριστιανικός γάμος θεωρείται ηθικά επιβεβλημένος επειδή είναι Μυστήριο Μέγα και διαμέσου αυτού μεταδίδεται η θεία χάρη στους μελλονύμφους, το μόνο στοιχείο που μπορεί να σώσει τις συζυγικές σχέσεις σε κρίσιμες στιγμές.

7) ΕΡ.- Ο ρόλος της αγάπης, όπως ακούσαμε ως τώρα, είναι αυτός της κινητήριας δύναμης του γάμου και της έκφρασης του ως πραγμάτωση του μυστηρίου. (Άλλωστε μυστήριο της αγάπης χαρακτηρίζεται ο γάμος από την Εκκλησία). Με ποια μορφή, ή καλύτερα με ποια ένταση και τι είδους έκφραση ξεκινά αυτή η αγάπη στους μελλονύμφους και πως πρέπει να καταλήξει; Πρέπει να διαμορφωθεί ή και να εξελιχθεί εντός του γάμου;

ΑΠ.- Με την αγάπη γίνεται μια διαδικασία «αφομοιώσεως» των δύο προσώπων μέσα στο γάμο. Είναι είδος μεταφοράς της μιας προσωπικότητας επάνω στην άλλη και διεύρυνση των οριζόντων της υπάρξεώς τους. Ο ατομισμός και ο εγωκεντρισμός στενεύουν και πνίγουν την ύπαρξη και δεν δίνουν τη δυνατότητα εκείνη για άνοιγμα της ζωής προς μια κοινωνία αγάπης. Ο εγωκεντρισμός απολυτοποιεί το άτομο ενώ η αγάπη το κοινωνικοποιεί. Ο γάμος είναι ένας χώρος κοινωνίας των ανθρώπων, ελευθερίας, συνεργασίας και αποδοχής των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μιας υπάρξεως. Γι' αυτό η αγάπη μέσα στον γάμο διασφαλίζει τα ιδιαίτερα γνωρίσματα καθενός και δεν απαιτεί την ταυτότητα και την ομοιομορφία. Η αγάπη « παραδέχεται διαφορές χαρακτήρα και ατομικών ενδιαφερόντων, που στη συμβίωση εξασφαλίζουν ένα κάποιο δυναμικό συγκρίσεων και γαλήνιων συζητήσεων και, εκτός που ισχύουν και παγιώνουν κοινές θεμελιακές θέσεις, βοηθούν να εκπληρώνουμε καινούργιες πάντα ανακαλύψεις, να βρίσκουμε νέες λύσεις και κατατάξεις ζωής, οι οποίες δίνουν στη συμβίωση μια αίσθηση ζωτικότητας και ανανεωμένης προσμονής». Η κοινή συζυγική συμβίωση, χωρίς να καταργεί την ιδιαιτερότητα της προσωπικότητας, φέρνει δια της αγάπης τους δύο τόσο κοντά, που φαίνεται να εξομοιώνονται οι τρόποι σκέψεως και ενεργείας των συζύγων και να δημιουργούνται φυσικά και αβίαστα οι κατάλληλοι όροι μιας αρμονικής κοινής ζωής.

Είναι μεγάλο λάθος να πιστεύεται πως ο γάμος απαιτεί απόλυτη ομοιότητα προσώπων και ταυτότητα πεποιθήσεων και αντιλήψεων. Αυτό είναι αδύνατο. Και ούτε η εκλογή συζύγου θα πρέπει να κατευθύνεται από μια τέτοια χιμαιρική και ουτοπιστική αναζήτηση. Αυτό που χρειάζεται είναι η αναζήτηση της δυνατότητας να μπορεί να αγαπά κανείς. Μέσα στην αγάπη επιβοηθούνται τα πρόσωπα να ξεδιπλώνονται και να εμπιστεύονται ο ένας στον άλλο όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους και όλα

τα μύχια γνωρίσματα του προσώπου τους, ώστε με αυτή τη πράξη εμπιστοσύνης που τους εμπνέει η αγάπη να τους εμπλουτίζει όλο και πιο πολύ, για να αποβάλλονται τα αρνητικά στοιχεία και να καλλιεργούνται τα θετικά. Η αγάπη που πάντα στέγει, πάντα πιστεύει και πάντα ελπίζει, δίνει τη διαχρονική δυνατότητα στο άλλο πρόσωπο να ξεπεράσει τις δυσκολίες του χαρακτήρα και να συντονιστεί στη κοινή πορεία της συζυγικής συμβίωσης.

Η συζυγική αγάπη δεν είναι βασικά μια ειδική αγάπη που δημιουργεί ως εκ τούτου μια ιδιαίτερη σχέση μ' ένα άλλο άτομο. Η συζυγική αγάπη είναι μια μορφή εκφράσεως της αγάπης εκείνης του ανθρώπου που δείχνει προς μια στάση ζωής ένα προσανατολισμό του χαρακτήρα προς ένα άλλο πρόσωπο για κοινή συμπόρευση και συμβίωση, μια αγάπη που μαζί με το αγαπημένο της πρόσωπο αγκαλιάζει κι όλο τον κόσμο.

Πολύ πιστεύουν, πως όταν αγαπούν μόνο ένα πρόσωπο, το «αγαπημένο» τους πρόσωπο της συζυγίας, τότε αυτό σημαίνει μια «μεγάλη αγάπη» κι «ένα μεγάλο έρωτα». Νομίζουν πως αυτή τους η αποκλειστικότητα δείχνει μια ένταση της αγάπης τους και κάνει το δεσμό τους μόνιμο και σταθερό. Αυτό όμως είναι καθαρή πλάνη, γιατί η αγάπη τους τότε δεν δείχνει τη ποιότητα της καρδιάς τους αλλά μια σκόπιμη ιδιοτέλεια που δεν θα αντέξει για πολύ. Μόνο αν ξέρουμε να αγαπάμε όλους, τότε μπορούμε να αγαπήσουμε και τον ένα, το «αγαπημένο» πρόσωπο του γάμου μας.

Ακόμη ο έρωτας στη συγκεκριμένη του έννοια, της σεξουαλικής λειτουργίας, με τον καιρό, μαραίνεται και πεθαίνει. Αναπόφευκτα, όσο περνάει ο καιρός, ο έρωτας χάνει συνεχώς την ένταση του και την πρωταρχική αίγλη που είχε στην αρχή. Αλλά η αγάπη δεν πεθαίνει και ούτε μαραίνεται. Συνεχώς δε με το πέρασμα του χρόνου ανανεώνεται, πλουτίζεται και επεκτείνεται προς όλες τις κατευθύνσεις και κυριαρχεί στην όλη ύπαρξη.

Ασφαλώς, ο έρωτας όταν είναι στην έξαρση του έχει μια έντονη τάση για την πραγματοποίηση μιας θαυμαστής ενότητας, τόσο αναγκαίας εξάλλου για ένα σωστό γάμο. Η ενότητα των ψυχών για ν' αγκαλιάσει την όλη ύπαρξη. Αυτή την καθολική ενότητα της προσωπικότητας πραγματοποιεί συνήθως η αγάπη. Έτσι ένας γάμος που οικοδομείται επάνω στον έρωτα και στην αγάπη έχει μία καθολική καταξίωση μέσα στη ζωή, γιατί αυτό που αρχίζει ο έρωτας το συνεχίζει και το κάνει μόνιμο και αιώνιο η αγάπη.

8) ΕΡ.-(Σύμφωνα με τα ως τώρα λεχθέντα) , το διαζύγιο , μπορεί να συμπεραίνει κανείς, ότι συνιστά άρνηση ουσιαστικά του μυστηρίου του γάμου, ως μια πράξη καταλυτική και πλήρως αρνητική απέναντι στο γάμο. Πιστεύετε ότι χρειάζεται Θεραπευτική αντιμετώπιση το γεγονός, πολύ πριν μπει κάποιος στη διαδικασία της προετοιμασίας του γάμου; Σαν τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση ας πούμε, που όπως λένε οι ειδικοί, οφείλουμε να την ξεκινάμε από τις πολύ μικρές ηλικίες των παιδιών;

ΑΠ.- Βέβαια! Η Αγία Γραφή εντάσσει το διαζύγιο στην αρνητική και καταλυτική λειτουργικότητα της σκληροκαρδίας του ανθρώπου. Το θεωρεί πράξη αυτοκαταστροφής και εγκληματικής ενέργειας προς την κοινωνία των δικών του ανθρώπων, γιατί εκφράζει τραγικά την ανθρώπινη σκληρότητα και βαρβαρότητα και δαιμονική απανθρωπιά. Αυτά δε οπωσδήποτε είναι αποτελέσματα της πτώσεως του ανθρώπου, γιατί "απ' αρχής ου γέγονεν ούτως". (Ματθ. 19,8).

Βασικό στοιχείο του χριστιανικού γάμου, κατά την Ορθόδοξη Εκκλησία και τη θεολογία της, είναι ο ισχυρός τονισμός του αδιάλυτου και του αιώνιου που χαρακτηρίζει τη μυστηριακή συζυγία. Η Εκκλησία ποτέ δεν δέχτηκε τον γάμο ως απλή νομική και ιστορική σχέση που καταλύεται αυτόματα με το θάνατο του ενός από τους δύο συντρόφους. Ο γάμος, ως μυστήριο σωτηριολογικό, πρέπει να προβάλλεται ως ένας αιώνιος δεσμός που φτάνει ως τη βασιλεία του Θεού, όπως ακριβώς και τα άλλα μυστήρια της Εκκλησίας. Και μόνο με την πνευματική έννοια της πτώσεως του ανθρώπου στην αμαρτία, η Εκκλησία συγχωρεί και επιτρέπει μια νέα αρχή, έναν νέο γάμο, και μάλιστα όχι με την εγωπαθή έννοια της εκδικήσεως και διεκδικήσεως των «δικαιωμάτων» του διαζυγίου, ώστε να συνεχισθεί εκ νέου η αμαρτωλή περιπέτεια του ανθρώπου, αλλά με την έννοια μιας νέας ευκαιρίας δια της μετάνοιας προς την ολοκλήρωση της πορείας που από την αρχή επέλεξε.

Πάντως το διαζύγιο με την έξοδο του ανθρώπου από τον χώρο της κοινωνίας των προσώπων και με την απομάκρυνση από τη λειτουργικότητα της αγάπης, είναι μια κίνηση καταστροφική που συγκεκριμενοποιεί τον παλιμπαρβαρισμό της ανθρώπινης «σκληροκαρδίας». Ο γάμος είναι μια θεία δημιουργική κίνηση και επενέργεια ζωογόνα στη ζωή του ανθρώπου, ενώ το διαζύγιο καταλύει και

καταστρέφει τα πάντα γιατί προέρχεται από αντίθεη και απάνθρωπη διάθεση, "ο ουν ο Θεός συνέζευξεν άνθρωπος μη χωριζέτω". (Ματθ.19,6)

Βασική αιτία όλων αυτών είναι το διαζύγιο που έχει ως κύρια πηγή του, όπως τονίζει η Αγία Γραφή και η εμπειρία του ανθρώπου, τη μοιχεία και την πορνεία. Γι' αυτό από τα βάθη των αιώνων μέχρι και σήμερα η προφητική φωνή πάντοτε είναι επίκαιρη και αληθινή: τη «γυναίκα της νεότητός σου», ή την γυναίκα που είναι «κοινωνός σου και γυναίκα της διαθήκης σου» ποτέ «μην εγκαταλείψεις» (Μαλαχ.2,14-15). Και ιδιαίτερα,μην προσέχεις σε φαύλη γυναίκα, γιατί μπορεί να στάζουν μέλι τα χείλη πόρνης γυναίκας που γλυκαίνουν προσωρινά το φάρυγγα σου, αργότερα όμως θα τα βρεις πικρότερα και από το πικρό της χολής και ακονισμένα σαν μαχαίρι δίκοπο ... Μακριά στάσου από το δρόμο της, μην πλησιάζεις τις πόρτες των σπιτιών της. Πίνε νερό από τα δικά σου λαγήνια και από τη δική σου πηγή.... Η πηγή του δικού σου νερού είναι η γυναίκα σου, μ' αυτή τη γυναίκα της νεότητός σου να ευφραίνεσαι (Παροιμ. 5,3-19).

Και το αντίδοτο κατά του διαζυγίου, όπως το βλέπει ο ιερός Χρυσόστομος και το διατυπώνει ως συμβουλή προς τους γονείς εκείνους που έχουν μεγάλα παιδιά, είναι το μεγάλο μυστικό η χάρις που καλλιεργεί την καθαρότητα, την εγκράτεια και τη μελλοντική συζυγική πιστότητα. Είναι η δύναμη εκείνη και το μόνο σίγουρο ανθρώπινο βίωμα που εκ των προτέρων είναι δυνατό να απομακρύνει κάθε κίνδυνο διαζυγίου: «νομίζεις ότι είναι μικρό πράγμα να συνδέσεις σε γάμο ένα νέο με μια παρθένο; Κάτι τέτοιο είναι χρήσιμο όχι μόνο για τη σωφροσύνη του νέου αλλά και της νέας. Δεν θα είναι τότε η αγάπη πιο καθαρή; Κάνε τον νέο να έχει στον νου του τον έρωτα. Αν συλληφθεί από τον πόθο αυτό, τότε θα περιφρονήσει κάθε άλλη γυναίκα», τονίζει ο ιερός Χρυσόστομος, ο Θεολόγος και Ποιμένας του γάμου. Παραταύτα δεν μπορούμε ν' αγνοήσουμε την πραγματικότητα του διαζυγίου.

Μια άλλη κύρια αιτία που ο γάμος καταλήγει στο διαζύγιο είναι, κατά την παράδοση της Εκκλησίας, η επιπόλαιη προπαρασκευή ή η έλλειψη όπως λέμε σήμερα, σωστής προγαμιαίας αγωγής. Συχνά οι γονείς, από τη μια πλευρά, για όλα ενδιαφέρονται, για όλα φροντίζουν στη ζωή των παιδιών τους εκτός από τη σωστή προετοιμασία τους για τη ζωή του γάμου. Η όλη φροντίδα στρέφεται στην καλλιέργεια του νου, στη μόρφωση, στον επαγγελματικό προσανατολισμό, στην οικονομική και κοινωνική τακτοποίηση

των νέων, αλλά σπανίως στην καλλιέργεια της καρδιάς και των αισθημάτων. Επίσης, από την άλλη πλευρά, οι ίδιοι νέοι και νέες θέτουν για τον γάμο τους καθαρά κοσμικής φύσεως κριτήρια, χωρίς κανέναν πνευματικό προσανατολισμό, ωσάν η εκλογή συζύγου να είναι υπόθεση μόνο του σώματος και όχι και της ψυχής τους.

Έτσι έχουμε από την αρχή, πριν ξεκινήσει ακόμη ο γάμος, σχεδόν ως δεδομένο την "σκληροκαρδία", που από την Αγία Γραφή θεωρείται, ως η μοναδική και ουσιαστική αιτιολογία του διαζυγίου, γιατί όλα τ' άλλα είναι επιφαινόμενα και εκφράσεις αυτού του αρνητικού βιώματος για την οικοδόμηση μιας κοινωνίας αγάπης. Σ' αυτή την έννοια της σοβαρής προπαρασκευής, ο Ιερός Χρυσόστομος και πάλι θα συμβουλεύσει: "αυτοί που πρόκειται να έρθουν σε γάμο, πρέπει να δείξουν μεγάλη φροντίδα γι' αυτό....., πολύ πρέπει να φροντίσουν να βρουν από την αρχή μια γυναίκα που θα συνταιριάζει στους δικούς τους τρόπους και στον δικό τους χαρακτήρα".

Το θέμα δηλαδή του γάμου και του διαζυγίου από την παράδοση την αγιογραφική και πατερική της Εκκλησίας μας τίθεται σ' ένα εντελώς διαφορετικό επίπεδο συζητήσεων απ' αυτό που το θέτουμε εμείς σήμερα. Ο γάμος ή το διαζύγιο δεν είναι ένα επί μέρους γεγονός που θα συγχωρούσε έστω μια κάποια επιπολαιότητα, αλλ' είναι ένα κεντρικό και ουσιαστικό για την ανθρώπινη ύπαρξη, που επηρεάζει και διαμορφώνει καίρια την όλη ζωή του ανθρώπου, την ιστορικοκοινωνική του εξέλιξη και την πνευματική του πορεία. Οι σύγχρονες συζητήσεις στον τόπο μας "περί πολιτικού γάμου", «περί αυτομάτου διαζυγίου» ή «περί δικαιωμάτων των αντιδίκων συζύγων», τίθενται ασφαλώς εκτός του χώρου της μυστηριακότητας του χριστιανικού γάμου και ανάγονται σε υποθέσεις καθαρά κοσμικές που δεν αγγίζουν τα θεολογικά και εκκλησιολογικά ενδιαφέροντά μας, όπως εκτίθενται εδώ.

9) ΕΡ. - Η μνηστεία και γενικά η ημιεπίσημη περίοδος κατά την οποία συναντάται το ζεύγος πριν από το γάμο του, πιστεύετε ότι έχει πια ουσιαστική σημασία στη ζωή δύο μελλονύμφων, σύμφωνα με τα σύγχρονα ήθη, έθιμα, νοοτροπίες και τρόπο ζωής;

ΑΠ.- Πιστεύω ότι στην εποχή μας δεν έχει ιδιαίτερη πια σημασία η επισημότητα της περιόδου της μνηστείας, με την έννοια ότι δύο νέοι άνθρωποι που γνωρίζονται σήμερα, δεν χρειάζονται τον επίσημο αρραβώνα για να μπορούν να βγαίνουν μαζί, να συζητάνε και να γνωριστούν, όπως ήταν αναγκαίο σε παλαιότερες εποχές. Ως περίοδος όμως γνωριμίας με επίσημο, ημιεπίσημο ή ανεπίσημο χαρακτήρα, αναγκαίο είναι να υπάρχει πριν από την τέλεση του μυστηρίου του γάμου, σοβαρότητα, συνέπεια προς τις πνευματικές αρχές μας. Στην ουσία είναι μια περίοδος προετοιμασίας, ωριμότητας και έντιμων αποφάσεων. Το ζευγάρι των μελλονύμφων πρέπει να γνωρίσουν καλά τι πρόκειται να συμβεί και να συνειδητοποιήσουν τι είναι ο γάμος, ποιος ο σκοπός του, με ποιο τρόπο θα ετοιμάσουν μία ζεστή οικογενειακή ατμόσφαιρα και να πειστούν, δοκιμαζόμενοι και στις δυσκολίες, πως δεν μπορούν στο μέλλον για την παραμικρή αιτία να διαλύσουν το γάμο τους. Ο γάμος δεν είναι παιχνίδι. Είναι απόφαση στην κατ' ουσίαν ζωή.

Την περίοδο αυτή ο νέος και η νέα δίνουν ουσιαστικά την υπόσχεση, ότι συμφωνούν να έρθουν σε γάμο και να ενώσουν τη ζωή τους. Επιστέγασμα αυτής της συμφωνίας μπορεί να είναι ο αρραβώνας ή το λογοδόσιμο όπως λένε την ανταλλαγή υποσχέσεων και δώρων μεταξύ των δύο οικογενειών.

10) ΕΡ.- Ζούμε πια, κατά αυξανόμενο συνεχώς ποσοστό, σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία και οι μικτοί γάμοι είναι αναπόφευκτοι. Πως οφείλει η Εκκλησία να αντιμετωπίσει το γεγονός, στο επίπεδο πάντα της προετοιμασίας των μελλονύμφων για το ιερό μυστήριο του γάμου;

ΑΠ.- Πράγματι η κοινωνία μας, γίνεται όλο και περισσότερο πολυπολιτισμική. Τους μικτούς γάμους δεν μπορούμε να τους αποφύγουμε, όσο κι αν προσπαθήσει η Εκκλησία να νουθετήσει προς την αντίθετη κατεύθυνση. Η αγάπη και ο έρωτας τις περισσότερες φορές δεν κοιτάει και δεν εξετάζει θρησκείες και εθνικότητες. Η έλξη για το άλλο πρόσωπο μπαίνει υπεράνω αυτών των διαφορών και συχνά είναι μια κίνηση πριν την γνωριμία και την ενημέρωση πάνω στις κοινωνικές και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες.

Κανονικά τα μυστήρια της Εκκλησίας παρέχονται μόνο στους βαπτισμένους ορθόδοξα και μέσα στην αγία, καθολική και αποστολική Εκκλησία. Είναι όμως αλήθεια ότι συνέβαινε και στους πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού από εθνικούς ή άπιστα ζεύγη, ένας από τους συζύγους να ελκύεται στην πίστη και να βαπτίζεται, ενώ ο άλλος έμενε στην απιστία, ή σε κάποια άλλη πίστη.

Γι' αυτό ο Απ. Παύλος συνιστούσε να μην διαλύονται οι συμβιώσεις αυτές του γάμου, εφόσον τα μη πιστά μέλη αυτών συγκατατίθονταν στην παράταση αυτών των συμβιώσεων, γιατί το άπιστο μέλος έχει έρθει πια σε επαφή με το Θεό χάρι στο πιστό μέλος. Επί πλέον, εξ αιτίας της ανωμαλίας που δημιούργησαν οι διωγμοί και της ακαταστασίας, σημειώθηκαν και συζεύξεις χριστιανών με Ιουδαίους και ειδωλολάτρες. Και πάλι ο Απόστολος Παύλος, θεωρεί ότι η πίστη του ενός από τους δύο συζύγους σώζει και τον άλλον, όχι με μια έννοια κοινωνιολογική αλλά σωτηριολογική.

Έχει βέβαια επικρατήσει στην εκκλησιαστική μας πράξη κατ' οικονομίαν ο γάμος με αλλόδοξους χριστιανούς και αλλόθρησκους όταν γίνεται, να τίθεται ως απαραίτητος όρος το μέλος που ανήκει στην ορθόδοξη Εκκλησία να μην παρεμποδίζεται από το άλλο μέλος κάποιας άλλης πίστης να μετέχει στην ζωή της Εκκλησίας και τα τέκνα που θα γεννηθούν από τον γάμο αυτό να βαπτίζονται, να ανατρέφονται και να παιδαγωγούνται ορθόδοξα.

11) ΕΡ. - Θεωρείτε ότι έχει τα φόντα, τις προϋποθέσεις, ο σύγχρονος άνθρωπος, ο σύγχρονος χριστιανός ορθόδοξος και δη ο νέος, να κατανοήσει το ζητούμενο στην όλη υπόθεση; Δηλαδή τη σημασία του γάμου ως μυστηρίου, ως «κατ' οίκον», «μικρά» εκκλησία;

ΑΠ.- Προς αυτήν την κατεύθυνση χρειάζεται πολύ προετοιμασία και παιδαγωγία από την πολύ μικρή ηλικία, από τα τρυφερά ακόμα νηπιακά χρόνια, όπου μαθαίνει ο άνθρωπος να βλέπει την ίδια τη ζωή ως μυστήριο της αγάπης του Θεού. Αν δεν έχει μάθει από μικρός να αντιμετωπίζει όλα τα γεγονότα της ζωής του έτσι, είναι πολύ δύσκολο μετά να αντιληφθεί και την σπουδαιότητα του μυστηρίου της ζωής που είναι ο γάμος. Αν έχει αντιληφθεί κάπως την σημασία της Εκκλησίας ως Θεοϊδρύτου θεσμού και σωτηριολογικού χώρου τότε μπορεί να ξεφύγει απ' την επιπόλαιη αντιμετώπιση του γάμου ως τυπικού κοινωνικού γεγονότος και να το δει, να τον αισθανθεί σαν χώρο και σαν κατάσταση σκληρότητας ζωής.

Εκείνοι που προετοιμάζουν σωστά ή όχι τους μελλονύμφους είναι θέλοντας και μη, οι άμεσοι συγγενείς και φίλοι. Πρέπει όμως και οι ίδιοι οι μελλόνυμφοι να προετοιμάσουν τον εαυτό τους, και φυσικά η ίδια η εκκλησία να μετέχει στην καλλιέργεια σωστών γάμων, όπως επιθυμεί την καλλιέργεια σωστών κλήσεων για τον μοναχισμό και την ιεροσύνη.. Να τους κάνει δηλαδή να δουν αυτό το καινούργιο γεγονός στη ζωή τους, σαν μια νέα αρχή που πρέπει να ενταχθεί και να ολοκληρωθεί στο όλο μυστήριο της Εκκλησίας.

Η προετοιμασία αυτή και η καλλιέργεια πρέπει να γίνεται σε όλες τις φάσεις της ζωής, αν θέλουμε να εισέλθουμε στο το Μυστήριο του Γάμου ως σε Μυστήριο Ζωής, για να οικοδομήσουμε την οικογένειά μας και να την κάνουμε μια μικρή και κατ' οίκον Εκκλησία. Έτσι μόνο θα μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε τα μικρά ή μεγάλα προβλήματα που θα προκύψουν, οπωσδήποτε στη ζωή και των Χριστιανικών ακόμη οικογενειών.

12) ΕΡ. - Καταληκτικά, ποιος μπορούμε να πούμε ότι είναι ο σκοπός του γάμου για την ορθόδοξη Εκκλησιολογία; Με ποια μέσα από πλευράς Εκκλησίας μπορεί αυτός να γίνει κατανοητός στο σύγχρονο άνθρωπο;

ΑΠ.- Για την ορθόδοξη, τουλάχιστο, θεολογία έχει γίνει πια συνείδηση, ότι ο κύριος και τελικός σκοπός του γάμου είναι η πνευματική και ηθική τελείωση των συζύγων και ότι όλοι οι άλλοι σκοποί, όπως η τεκνογονία, η ανατροφή των παιδιών, η διαίωνιση του ανθρωπίνου γένους και η αύξηση των μελών της Εκκλησίας, είναι δευτερεύοντες σκοποί και ενδιάμεσοι, που και αυτοί οδηγούν τελικά τον άνθρωπο στον αρχικό και τελικό του σκοπό.

Αλλά και πάλι δεν μπορούμε να πούμε ότι ο σκοπός του γάμου είναι μόνο πνευματικός. Η Εκκλησία μας ουδέποτε αντιμετώπισε τα θέματά της με μονομέρεια. Όλα τα βλέπει στην ολική τους διάσταση, σφαιρικά και καθολικά. Πράγματι πουθενά η αγία Γραφή δεν αναφέρεται ότι ο μοναδικός σκοπός του γάμου είναι η τεκνοποίηση, όπως και πουθενά δεν φαίνεται να τονίζεται μόνο η πνευματικότητα του Γάμου.

Εάν πάλι η ερωτική και σεξουαλική ζωή αποσκοπεί «δημιουργία απογόνων» και μόνο, και τα «υπόλοιπα» δεν είναι παρά απλώς δευτερεύοντες σκοποί, ποια αξία θα είχε τότε η λειτουργία αυτή στην περίπτωση της στειρότητας, μετά την εμμηνόπαυση, ή ακόμη στην περίπτωση που ιατρικώς πια η γυναίκα δεν επιτρέπεται να τεκνοποιήσει; Πως θα ήταν εξάλλου κατανοητός ο γάμος στην περίπτωση, που το βασικό του νόημα δεν θα υπήρχε πια και που θα ήταν αναγκασμένος να αντλεί την ύπαρξή του από δευτερεύοντες σκοπούς;

Το τελικό συμπέρασμα είναι: Μόνο η αγάπη είναι δημιουργική. Και ακριβώς επειδή η σεξουαλική ένωση γίνεται τρόπος δημιουργίας απογόνων, δηλαδή η κατεξοχήν πράξη που κάνει τον άνθρωπο συνδημιουργό του κόσμου μαζί με τον Θεό, τότε η ένωση αυτή πρέπει να είναι το επιστέγασμα της αγάπης μας και της αγάπης του Θεού στη ζωή μας.

13) ΕΡ.- Ως θεολόγος επιστήμων, αλλά και ως άνθρωπος που έχει προσεγγίσει το όλο θέμα με αγάπη και φροντίδα, θα ήθελα εν κατακλείδι να μας πείτε, ποια θέματα νομίζετε ότι πρέπει τελικά να θίξουν ή να αναλύσουν οι κάθε είδους «ειδικοί», ώστε να προετοιμάσουν ποιμαντικά τους μελλονύμφους για την προ του γάμου περίοδο, αλλά κυρίως για το τι θα αντιμετωπίσουν μέσα στο γάμο, στα πλαίσια πάντα μιας συμβουλευτικής ποιμαντικής της Εκκλησίας για το εν λόγω μυστήριο.

ΑΠ.- Το μεγάλο δράμα της σύγχρονης χριστιανικής κοινωνίας είναι η περιφρόνηση της σημασίας και της αξίας που έχει για τη ζωή ο γάμος. Δυστυχώς αντί ως κέντρο της αγωγής μας προς τους νέους και των προσπαθειών μας για την ηθική εξύψωση της κοινωνίας να είναι ο γάμος ως μυστήριο της Εκκλησίας, με όλο αυτό το ηθικό και πνευματικό του βάθος, στραφήκαμε προς άλλες κατευθύνσεις. Και αυτό που πετύχαμε είναι η αποδυνάμωση του γάμου ως σωτηριολογικού μυστηρίου, η στροφή και η εκζήτηση εκ μέρους των νέων ανθρώπων μας της κοινωνίας αγάπης προς άλλες πλανερές μορφές και διδάγματα αλλότρια, που τελικά δεν ανταποκρίνονται ούτε στην αληθινή βίωση του γάμου ούτε και της αγαμίας.

Από την κατηχητική και εκπαιδευτική πείρα που έχουμε πρέπει να είμαστε πια πεπεισμένοι, πως μόνο αν αναλογισθούμε τον γάμο στην αληθινή του διάσταση, με τις σωστές τοποθετήσεις επάνω στον σκοπό και στις λειτουργίες του, ως μυστηρίου της Εκκλησίας και της ζωής, και πως αν αυτό γίνει έργο αγωγής, τότε μόνο ο κόσμος μας θ' αρχίσει να ανανεώνεται εσωτερικά και βαθιά στις ρίζες και στις βασικές δομές του και τότε θ' αρχίσουμε να έχουμε ελπίδες για αληθινούς πιστούς εγγάμους και αγάμους, διακόνους πραγματικούς μέσα στη ζωή της κοινωνίας μας και της Εκκλησίας μας. Μόνο αν διασφαλίσουμε τον γάμο θα περισώσουμε και τον μοναχισμό. Γιατί και οι μοναχοί προέρχονται από σωστούς και ευτυχισμένους γάμους των γονέων τους.

Όλα αυτά τα λέω, γιατί πιστεύω, πως όλες αυτές οι απόψεις που βγήκαν μέσα από τα ιερά κείμενα της πίστεώς μας, είναι για μας σήμερα θέσεις ζωής αντλημένες από την εμπειρία και την παράδοση της Εκκλησίας μας. Κι έχουμε χρέος ιερό όλοι οι φορείς του χριστιανικού μηνύματος να λέμε την αλήθεια και να την επιβεβαιώνουμε με την προσωπική μας ζωή. Ο γάμος ως μυστήριο

δεν είναι μόνο θέμα της θεολογίας, είναι και υπόθεση της εμπειρίας της ζωής μας και της ποιμαντικής διακονίας της Εκκλησίας.

- Σας ευχαριστώ πολύ !